

Postgraduaat Toegepast Diergedrag stelt hoge eisen

Wetenschappelijke opleiding voor doorzetters

In 2007 startte de Katholieke Hogeschool Sint-Lieven in Sint Niklaas een post hoger onderwijs opleiding Toegepast Diergedrag, bestemd voor afgestudeerden in het hoger onderwijs die zich willen specialiseren in diergedrag. Het is een unieke opleiding op het Europese vasteland. Elian Hattinga van 't Sant volgt op dit moment deze opleiding. Uit het verslag dat zij voor Los Vast schreef blijkt dat zij enthousiast is over de kwaliteit van de opleiding, maar dat het beslist geen makkie is om aan de eisen te voldoen.

Door Elian Hattinga van 't Sant

Er is de laatste decennia een groeiende belangstelling voor het gedrag van onze huisdieren en ook een toenemende vraag naar specialisten die hierover kunnen adviseren. Toch zijn wetenschappelijke opleidingen die zich hierop richten, dun gezaaid. Weliswaar biedt de studie biologie een specialisatie ethologie, maar dan moet je wel bereid zijn om heel wat tijd te stoppen in vakken die niets te maken hebben met gedrag van honden, katten of paarden.

Tot 2007 was er bij mijn weten maar een opleiding die wetenschap en toegepaste kennis van (huis)dieren combineerde : de postgraduate opleiding Companion Animal Behaviour Counseling aan de Universiteit van Southampton. Als je deze wilde volgen moest je in staat zijn gedurende twee jaar elke twee maanden een week in Engeland door te brengen; iets dat voor mensen met banen, gezinnen en huisdieren maar moeilijk te organiseren is.

En ook al spreken de meeste Nederlanders een aardig mondje Engels, het schrijven van talloze papers in die taal is toch even wat anders. Gelukkig hebben onze zuiderburen, onder leiding van Rudy De Meester en Jolanda Pluijmakers, een postgraduaat opleiding Toegepast Diergedrag in elkaar getimmerd, die eenzelfde kwaliteit nastreeft en die ook in praktisch opzicht een aantal voordelen biedt. (zie ook Los Vast 1, 2008)

Bont gezelschap

Om met het praktische aspect te beginnen. Drie lesdagen per maand, op donderdag, vrijdag en zaterdag, gedurende twee jaar zijn (vergeleken met Southampton) gemakkelijker te organiseren als je oppas moet regelen voor honden, katten of kinderen of als je vrij moet vragen voor je werk. Bovendien word je minder gaar en onthoud je meer als je slechts drie dagen van negen tot vijf wordt gebombardeerd met nieuwe informatie. Reiskosten en reistijd liggen een stuk lager: de opleiding is ondergebracht bij de Katholieke Hogeschool Sint-Lieven in Sint Niklaas, een kwartiertje voorbij Antwerpen. Bovendien zijn er (beperkte en wat eenvoudige) overnachtingsmogelijkheden voor een schappelijke prijs op de campus. En ook al is het Vlaams even wennen, het is toch wel prettig om in je eigen taal papers te kunnen schrijven en presentaties te houden. Daar houdt het voordeel van je eigen taal dan ook grotendeels op, want bijna alle studiemateriaal en flink wat van de colleges zijn in het Engels en dan ook nog soms Engels met een Frans, Spaans of Hongaars accent, want het is een bont gezelschap van internationale experts dat hierles komt geven.

Uniek

Dit laatste is precies wat deze opleiding zo uniek en de moeite meer dan waard maakt. Vrijwel ieder vak wordt gegeven door hoogleraren of gepromoveerden uit dat vakgebied,

die eigen wetenschappelijk onderzoek paren aan een brede praktische ervaring. Behalve een degelijke, wetenschappelijk verantwoorde, ondergrond krijg je daardoor de laatste stand van het onderzoek te horen en gouden tips uit de eigen ervaring van deze docenten.

Een probleem van zo'n divers, multidisciplinair docentencorps is vaak dat de samenhang verloren gaat, doordat men te veel op onderzoeksdetails focust of eigen stokpaardjes berijdt. Dat is hier wonderbaarlijk genoeg niet gebeurd.

De docenten geven er steeds blijk van duidelijk geïnstrueerd te zijn over de onderwerpen die zij moeten behandelen en houden zich daar goed aan. Hierdoor valt alles naadloos op zijn plaats in het grote geheel en blijft de grote lijn steeds zichtbaar. Ook verliezen de hooggeleerden zich niet in specifieke technische details die alleen nog voor gespecialiseerde vakgenoten te begrijpen zijn.

Certificering

Er zijn nogal wat mensen die zich als gedragsdeskundige of gedragstherapeut bezig houden met het behandelen van gedragsproblemen of het adviseren van allerlei instanties omtrent gedrags- en welzijnsproblemen van dieren.

Aangezien de titel 'diergedragsdeskundige' niet beschermd is, is het vaak onduidelijk over welke kennis en ervaring zij eigenlijk precies beschikken. Daarom heeft de Association for the Study of Animal Behaviour (ASAB) in Engeland een 'Certification Scheme' in het leven geroepen. Een gecertificeerde diergedragsdeskundige moet aan een aantal kwalificaties voldoen, waaronder het gevolgd hebben van een gevalideerde opleiding, een initiatief dat inmiddels ook elders in Europa navolging vindt.

De eisen waaraan zo'n opleiding volgens de ASAB moet voldoen, liegen er niet om.

Op het lijstje van de tien 'Academic Requirements' staan onder meer kennis over dierenwelzijn, ethologie, neuropsychologie, functionele anatomie en neurofysiologie, leertheorie, wetenschappelijke kennis, ethiek, psychologie, counseling en kennis van wetenschappelijke onderzoeksmethodes, waaronder statistiek (zie <http://asab.nottingham.ac.uk/accred/academic.php>).

Startpunt is het normale, natuurlijke gedrag van een diersoort. Het grootste deel van het eerste studiejaar is daar aan gewijd. Van daaruit leer je begrijpen wat 'welzijn' werkelijk inhoudt voor een diersoort.

Het programma van Sint Lieven is zo opgezet dat het vooruitloopt op de op handen zijnde internationale certificering voor diergedragsdeskundigen door de ASAB; de vereiste vakken zitten exact in het curriculum.

ECTS

Of de opleiding op zich voldoende zal zijn voor validatie door de ASAB is momenteel nog niet duidelijk, maar men is allicht een aardig eind op weg. Wel voldoet het programma op dit moment al aan de ECTS (European Credit Transfer System) normen, waardoor er op internationaal niveau vrijstellingen verkregen kunnen worden op het gebied van 'animal behaviour and welfare' in de master-programma's van andere universiteiten en hogescholen.

Met het oog hierop zijn de officiële eisen om toegelaten te worden tot de opleiding dan ook een erkende bachelors of masters-grad, verkregen aan een hogeschool of universiteit. Overigens is het ook mogelijk de opleiding te volgen zonder zo'n grad. Je moet dan echter een behoorlijk pittig toelatingsexamen doen. Bovendien is het zaak je te realiseren dat het slagen voor de opleiding in dat geval geen toegang biedt of vrijstellingen verleent voor universitaire bachelor of mastersopleidingen. Je hebt immers, nog steeds, niet de vooropleiding die volgens het academisch statuut vereist is en krijgt dus ook geen postgraduaat diploma, maar een andersoortig getuigschrift.

Postgraduaat

Wie het brede curriculum bekijkt, begrijpt gelijk waarom er hier sprake is van een postgraduaat opleiding. Je wordt niet bij het handje gehouden of intensief begeleid. Bepaalde vaardigheden, zoals het schrijven van papers volgens wetenschappelijk stramien en het correct refereren aan literatuur, moet je beheersen of je snel eigen kunnen maken. Alles wat je

schrijft, ook je eigen mening, moet onderbouwd zijn en gebaseerd zijn op wetenschappelijk onderzoek.

Heel prettig is het daarom, dat je tijdens de opleiding toegang krijgt tot de site van Science Direct, waardoor je online veel wetenschappelijke artikelen op gebied van diergedrag gratis kunt raadplegen en downloaden.

Zelfstandig

Een postgraduaat impliceert dat je in staat bent zelfstandig lacunes in je kennis bij te spijkeren aan de hand van wetenschappelijke literatuur. De ontwikkelingen op gebied van neuropsychologie en genetica bijvoorbeeld gaan heel snel. De kennis die je op de middelbare school of eerdere opleidingen hebt opgedaan is vaak hopeloos verouderd. Het kan ook zijn dat je vakken krijgt die je nog nooit hebt gehad. Natuurlijk word je veel kennis aangeleerd en word je zo geschoold dat je ook de meer ingewikkelde literatuur kunt volgen, maar het verwerken en je eigen maken van die kennis zul je toch zelf moeten doen. Dat betekent dat je thuis nog flink wat uurtjes moet studeren.

Het totaal van 60 studiepunten voor twee jaar staat voor 1500-1800 uur studie (25-30 uur per studiepunt). Naast de bijna 500 contacturen blijven er dus nog heel veel studie-uren over. In concreto betekent het dat je naast de lesdagen gemiddeld per week ongeveer zes uur zult moeten uittrekken om de lesstof te verwerken, opdrachten te maken, je voor te bereiden op examens, papers te schrijven of te werken aan wetenschappelijke onderzoek waaraan je meedoet. De een zal het allemaal wat sneller doen dan de ander, maar toch: ook als je al een aardige ondergrond hebt, moet je de tijd die je kwijt bent, niet onderschatten.

Beoordeling

De wijze waarop je beoordeeld wordt, is even divers als de vakken die je krijgt. Terwijl de allereerste lichting ('promotie' zoals de Belgen dat noemen) in navolging van de Engelse traditie nog zowat voor iedere module een paper moest schrijven, zijn voor de tweede promotie ook examens ingevoerd. Papers moeten de vorm hebben van een

wetenschappelijk artikel, inclusief 'abstract' (korte samenvatting), verantwoording van de gevolgde methode en het gebruikte materiaal en een referentielijst (wetenschappelijke artikelen waarnaar in het betoog wordt verwezen).

Examens zijn multiple choice, met de gebruikelijke instinkertjes en een niet misselijke giscorrectie waarbij je puntenaftrek krijgt voor een fout antwoord.

Naast papers en examens zijn er ook groepsopdrachten die uit moeten monden in een individueel of groepsverslag. Hierbij wordt ook je vermogen tot samenwerken op de proef gesteld. Verder wordt je geëvalueerd aan de hand van je persoonlijk functioneren. Tot mijn aanvankelijke schrik is de verdediging van je eindwerk openbaar: je wordt voor een publiek van belangstellenden en medestudenten doorgezaagd door een commissie van docenten, zoals wij dat alleen nog bij academische promoties kennen. Kortom, je moet van alles kunnen en in je mars hebben om de opleiding met succes te doorlopen.

Onderscheid

Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat bachelors opleidingen aan een hogeschool in België op een hoger plan staan en meer wetenschappelijk van aanpak zijn dan die in Nederland. In Nederland is er naar mijn mening een groter onderscheid tussen opleidingen aan de universiteit, die meer gericht zijn op een wetenschappelijke, theoretische aanpak, en de hogeschool, meer gericht op het verwerven van technische, feitelijke of praktische kennis. In België lijkt dat onderscheid minder scherp te zijn.

De Belgische studenten die bijvoorbeeld een bachelors Dierzorg hebben, zijn in staat tot het lezen van en correct refereren aan wetenschappelijke literatuur en het publicatie-klaar maken van een paper (inclusief foutloos Nederlands schrijven). Ze zijn vertrouwd met Latijnse vaktermen en een wetenschappelijke manier van denken. De Nederlander die zich aanmeldt zij dus gewaarschuwd: het niveau ligt behoorlijk hoog. Je krijgt je papiertje bepaald niet cadeau. Je moet ook veel lezen, allemaal in het Engels. Het reserveren van twee tot drie meter boekenkastplank om alle

studiemateriaal, artikelen en (zelf ter ondersteuning aangeschafte) boeken te herbergen, is geen overbodige luxe.

Theoretisch?

Een dergelijk breed curriculum met veel verschillende vakken en met verschillende diersoorten, paarden, katten, honden, konijnen, papegaaien, suggereert op het eerste gezicht ook een zekere oppervlakkigheid: je leert van veel een beetje. Een Nederlandse gedragstherapeut die ik sprak had zijn oordeel dan ook al klaar: zo'n opleiding leverde alleen maar studieballen met theoretische kennis, die in de praktijk niet uit de voeten zouden kunnen door een gebrek aan ervaring.

Of dit zo is, zal natuurlijk nog moeten blijken met zo'n relatief nieuwe opleiding. Ik ben er echter niet zo bang voor. Kenmerkend is dat je gedrag van meerdere diersoorten leert analyseren en algemene principes leert toepassen vanuit verschillende invalshoeken zoals ethologie, met welzijn als centraal ethisch punt. Wat je leert is niet het toepassen van trucjes, maar een manier van denken, die je breed kunt toepassen.

Startpunt is het normale, natuurlijke gedrag van een diersoort. Het grootste deel van het eerste studiejaar is daar aan gewijd. Van daaruit leer je begrijpen wat 'welzijn' werkelijk inhoudt voor een diersoort. Bij een vergelijking met hoe dieren gehouden worden, komen dan het ethische aspect en de afwegingen die je moet maken voor mens en dier vanzelf om de hoek kijken.

Basiskennis

In het tweede jaar komt er meer aandacht voor psychopathologie en gedragstherapie. Opnieuw wordt daarbij gezorgd voor een grondige basiskennis vanuit biologisch-medische hoek. Wat ik van wezenlijk belang vind, is dat je hierdoor niet zozeer leert dat iets werkt, maar vooral hoe en waarom. Alleen zo word je je bijvoorbeeld bewust dat het toedienen van een voedingssupplement in combinatie met een geneesmiddel minder onschuldig kan zijn dan het lijkt. Of dat algemeen verkondigde waarheden helemaal niet zo algemeen gelden of helemaal niet door methodisch verkregen bewijs gestaafd worden.

Alleen zo kun je, in een eventuele welles-nietes discussie met een cliënt of dierenarts, argumenteren waarom je voor een bepaalde aanpak kiest.

Aan praktijkoefening ontbreekt het overigens niet. Veel wordt geoefend aan de hand van videomateriaal en voorbeeldcases uit de praktijk van de docenten. Maar je krijgt ook de gelegenheid om onder begeleiding te oefenen op vrijwilligers die zich hiervoor met een probleemgeval hebben aangemeld. De laatste opdracht bestaat uit het volledig uitwerken van diverse cases van minimaal twee verschillende diersoorten.

Complementair

Een ander voordeel van het brede, internationale docentencorps is dat je geconfronteerd wordt met verschillende benaderingswijzen, wetenschappelijke tradities en persoonlijke visies. Wanneer je een opleiding volgt die gegeven wordt door enkele docenten van dezelfde universiteit of hogeschool, loop je kans dat zij de problematiek vanuit dezelfde wetenschappelijke traditie benaderen. Bij een goede opleiding word je wel verteld dat er meer wegen zijn die naar Rome leiden, maar aan den lijve ondervind je dat meestal niet. Hier krijg je echter docenten die steeds vanuit hun eigen persoonlijke overtuiging een bepaalde werkwijze om gedragsproblemen te behandelen propageren en illustreren. En die kunnen soms totaal verschillen.

Zo zijn er globaal gezien in Europa twee verschillende richtingen van waaruit gedragsproblematiek benaderd wordt. De Franse benadering is sterk beïnvloed door de classificerende werkwijze van de toonaangevende Franse dierenarts Patrick Pageat. Pageat heeft een systeem ontwikkeld waarbinnen hij allerlei bij elkaar horende symptomen van gedragsproblemen categoriseert; de behandelwijze wordt daarop afgestemd. Het is een heel gebruikelijke werkwijze van medici: de patiënt heeft die en die symptomen, dat wijst op die ziekte en die ziekte behandel je zo.

De Engelse, meer ethologisch-psychologische benadering verklaart gedragsproblemen, tenzij het om een duidelijke medische oorzaak gaat, vanuit een mogelijke discrepantie tussen de natuurlijke behoeften van een dier en de

(on)mogelijkheden die diens leefomgeving biedt. De behandeling wordt daar onder andere gezocht in een betere afstemming op elkaar. Beide benaderingen zijn niet tegengesteld, zoals soms wel lijkt, maar leggen andere accenten. Ze zijn complementair. Het is de grote verdienste van de Belgische opleiding dat studenten met beide werkwijzen vertrouwd gemaakt worden, waardoor beide opvattingen met elkaar worden verzoend. Het maakt je bovendien bewust van de betrekkelijkheid en subjectiviteit van wetenschappelijke opvattingen. En dat is, naar mijn mening, een groot goed waar in onze maatschappij nogal gauw met termen als standaardisatie en 'objectieve waarheid' wordt geschermd.

Kinderziektes

Zijn er alleen maar superlatieven? Is er dan geen kritiek op de opleiding? Natuurlijk wel. Niets is perfect. Er zijn altijd wel dingen die beter kunnen. Deze zijn echter naar mijn mening van ondergeschikt belang en betreffen eerder de vorm dan de inhoud. Zo was bijvoorbeeld de communicatie naar studenten toe niet altijd even duidelijk of aan de late kant. Veel daarvan had te maken met verbeteringen en aanpassingen in het programma op basis van de evaluatie van de eerste lichting studenten.

Ook valt het niet altijd mee om druk bezette, internationale docenten op het juiste moment op de juiste plaats te krijgen of hun cijfers snel

Veel wordt geoefend aan de hand van videomateriaal en voorbeeldcases uit de praktijk van de docenten. Maar je krijgt ook de gelegenheid om onder begeleiding te oefenen op vrijwilligers die zich hiervoor met een probleemgeval hebben aangemeld.

in te laten dienen. Zij hebben immers geen vaste arbeidsovereenkomst en de coördinatoren van de opleiding zijn dus afhankelijk van hun bereidwilligheid en het plaatsje in hun agenda. Dat betekent dat er wel eens wijzigingen in het rooster komen of dat je vele weken op je cijfer moet wachten. Het lijkt er echter op dat nu de meeste kinderziektes uit de opleiding zijn verdwenen en dat er een goed evenwicht is gevonden.

Mijn indruk is dat de coördinatoren en docenten er in enkele jaren tijd in geslaagd zijn om met de opleiding Toegepast Diergedrag een volwaardig alternatief te bieden voor de opleiding in Southampton.

De komende opleiding start oktober 2010. Wie meer wil weten kan de studiegids vinden bij <http://extern.kahosl.be/DVO>, onder opleidingen.

Reken voor de opleiding van twee jaar (plus een half jaar voor de eindopdracht) totaal 6000 euro, exclusief verblijfkosten.

